

Els intel·lectuals i la seva consciència en la tradició literària

La pèrdua de la continuïtat

U HÈCTOR BOFILL

Un dels aspectes fascinants de la lectura de memòries i de dietaris dels nostres autors més il·lustres (les *Memòries* d'en Sagarra, d'en Gaziol, o el mateix *Quatern gris*) és constatar l'estreta relació personal que unia els intel·lectuals i l'alta consciència que tenien de la tradició en la qual s'encabien. En cadascun dels pols de producció cultural (de les penyes de l'Ateneu Barcelonès a la redacció de l'*Avenç* o de l'Institut d'Estudis Catalans a la Fundació Bernat Metge) confluen les prominents energies creatives de les diverses personalitats i, malgrat les picabaralles que de vegades els separaven, tenien una admirable predisposició a enllustar els altres, potser a la recerca de la immortalitat comuna. En el curs de les pàgines que esmento es respira l'amistat, el deler de la recerca, del coneixement, de compartir una aventura espiritual que aconseguien elevar les nostres lletres i el nostre art fins a fites sublimes. En aquests cenacles tots es coneixien i molts pilotaven els destins polítics, socials, científics i culturals de Catalunya. Això abastava totes les línies de pensament i de sensibilitat amb el colofó radiant de la II República en la qual l'alluvió de la tradició republicana, laica i d'esquerres es va equiparar plenament al paper de les elits procedents dels medis conservadors, regionalistes i catòlics. No cal dir que aquesta embranzida, aquesta pluralitat i aquesta excel·lència foren escapçades pel forat negre de la Guerra Civil i de quaranta anys de dictadura franquista, però el que ara m'interessa assenyalar (i en allò que m'afecta personalment) és que una de les expressions d'aquell desastre s'i-

dentifica en la sensació d'orfandat cultural, de moure's sense referents, de manca de certesa sobre els lligams que ens vinculen al passat que hem patit, fins ben bé l'entrada de la maduresa, aquells que vam néixer en democràcia i que vam ser educats durant els vuitanta i els noranta.

És cert que potser parlo d'una realitat compartida per gran part de les democràcies occidentals que ens envolten, ja que l'impacte de la cultura de masses, l'apologia de la ignorància vociferada

des de les males interpretacions de la postmodernitat i la maximització de beneficis aplicada a les activitats humanístiques han estat, si fa o no fa, igualment devastadores arreu. Però tampoc no podem oblidar que a la nostra particular pèrdua de la continuïtat hi ha contribuït una voluntat sistemàtica de destrucció d'una llengua i d'una tradició cultural que es van sostenir amb una canya i una espardeya entre les bromes de la repressió. Les grans figures que avui mateix són venerades (Feliu Formosa o Jesús Moncada) van ser persones que es van formar en la completa desolació, que van

aprendre el català d'adults i en la clandestinitat, i que pràcticament no van tenir lligams amb la generació anterior, molts d'ells assassinats o a l'exili. Quina diferència del Josep Maria de Sagarra que va conèixer Verdaguer amb nou anys, que als tretze ja era amic (i feien versos junts) de Carles Riba, de Josep Carner i de López Picó, i que als quinze entrava per la porta del domicili de Joan Maragall! Durant els setanta alguns joves eixelebrats encara eren rebuts pels que havien sobreviscut al naufragi (Salvador Espriu, Joan Vinyoli, Joan Brossa...) però els que venim darrere, fins fa ben poc, ens ho vam haver de cuinar sols –tenint en compte que, tret d'excepcions, els nostres grans s'havien format en la precarietat.

Si aquesta sensació de començar de zero es troba força generalitzada (i explica el desconcert, l'anar per lliure i l'estovament que han caracteritzat les següents fornades de creadors des de la Transició) la travessia encara ha estat més àrdua per a aquells que tenien com a antecessors els del bàndol clarament perdedor. Només és ara que els separatistes, rojos, republicans i sobretot antitotòlics (o sigui, descendents espirituals de maçons, ateu, jueus i heretges diversos) es comencen a organitzar culturalment, refent el seu imaginari sobre el qual va recaure el genocidi, arrepapats, pel que fa a la dimensió literària, als brins d'uns pocs francitadors (Miquel de Palol, Julià de Jòdar...) que fan de pont entre el final del franquisme i el present. Només és ara que els hereus d'aquest corrent comencem a regenerar-nos, a formar grups, a reconèixer la tradició en la qual ens inscrivim, a teixir un imaginari col·lectiu, i a treballar per deixar una empremta que mereixi l'admiració de les generacions futures com els gegants del passat mereixen la nostra.

SALVADOR ANTON

• HÈCTOR BOFILL, ESCRIPTOR

Sobre la inexistència del teatre català

RICARD SALVAT

els dies 1, 2 i 3 de juny va tenir lloc a l'Institut del Teatre de Barcelona el 1r Simposi Internacional sobre Teatre Català Contemporani (de la Transició a l'actualitat). Aquest esdeveniment, potser de manera irònica, acabarà essent històric perquè rarament s'havia produït un encontre de gent de teatre on hi hagués una desautorització tan radical de l'actuació del Teatre Nacional de Catalunya. Alguns varen fer també dures consideracions sobre el comportament del Teatre Lliure després de Josep Montanyès.

Pel que hem sentit enregistrat i pel que vàrem escoltar directament, mai s'havien aixecat plegades tantes veus crítiques, i algunes tan irades. Coca va estar magistral, Mesalles valentíssim. Tothom comentava que com era possi-

ble que un dels directors d'aquest simposi tingués dues intervencions parlant d'ell mateix, o que una mateixa persona presentés una ponència i, a la vegada, intervingués en una de les taules rodones més importants, quan tanta gent determinant havia estat oblidada. Ja no cal parlar de la tria dels temes. Sembla que fou un simposi pràcticament dedicat al teatre de Josep M. Benet i Jornet i Sergi Belbel.

En aquesta cita s'ha posat definitivament en evidència tota la inquietant actuació d'un grup de poder que en un moment determinat ha controlat el TNC, a través de les assessories, la Sala Beckett, el Festival de Sitges, gran part dels tallers, el curs de doctorat, part de la seva programació pedagògica i tota la teoria de publicacions de l'Institut del

Teatre, totes les edicions del TNC i la revista *Pausa*.

En la nostra intervenció del darrer dia vàrem parlar d'uns fets que a nosaltres ens resulten molt inquietants. Per un costat, el sorprenent opuscle, encara que no mancat d'interès, *Els cent llibres imprescindibles*, publicat per la FNAC, i sobretot *The Oxford Encyclopedia of Theatre and Performance*, publicat sota la direcció de Dennis Kennedy a Nova York fa dos anys. Resulta que en la tria feta pels venedors de la FNAC i en la duta a terme pels, a priori, més reputats professors anglosaxons d'història del teatre, el nostre teatre, en la seva estricta dimensió de text, es redueix exclusivament a Àngel Guimerà, Josep M. Benet i Jornet i Sergi Belbel. El teatre visual i la posada en escena estan una mica més ben tractats. No s'hi troba absolutament cap referència a Santiago Rusiñol, Ignasi Iglésias, Josep M. de Sagarra, Josep Puig i Ferrater (aquest és elegit per la FNAC), Manuel de Pedrolo, Joan Brossa, etc. Curiosament, sí que hi figura Sanchis Sinisterra, i se'l ven com el creador del teatre modern en llegua catalana. Naturalment, no hi ha

cap referència a Salvador Espriu ni a la seva *Primera història d'Esther*. Doncs sí, el creador verbal que ha fet possible el sorgiment de la nova generació del teatre en llengua catalana no és ni Brossa, ni Espriu, sinó que és Sanchis Sinisterra, que mai no ha volgut escriure en català ni ha demostrat cap interès per defensar el nostre teatre.

La política d'exclusions, d'ostracismes, d'oblits acuradament programats durant anys i anys, ha donat, per fi, el seu resultat. La programació dels llibres publicats per l'Institut del Teatre, l'actuació de la Sala Beckett, les anomenades per alguns "lístes negres" del TNC, han donat aquesta conclusió: el teatre català contemporani comença amb Benet i Jornet i continua amb Sergi Belbel i ningú, absolutament ningú –Guimerà a part– ha existit abans que ells. Els responsables del que pugui passar a Frankfurt l'any 2007, els polítics que han permès la política de terra cremada, hauran de reflexionar moltíssim. Mentrestant l'espectacle que s'ha donat al simposi que ens ocupa, de cara als alumnes estrangers, que foren molts i alguns molt preparats, no ha pogut ser més trist. Alguns crítics deien que mai no s'agrairà prou a l'actual direcció de l'Institut del Teatre que hagi permès de fer aquest congrés. Ara tot ha quedat definitivament molt clar.